

Power lessons van 7 sterke vrouwen uit 'Een kleine wereldgeschiedenis in 100 grote data'

Sterke vrouwen in de wereldgeschiedenis mogen gerust wat meer aandacht krijgen. Kinderen hebben verschillende rolmodellen nodig en sommige historische heldinnen geven levensadvies dat vandaag nog actueel is. Vandaar dit creatieve pakket.

Illustrator Isabelle Geeraerts maakte 7 **kleurplaten van vrouwen uit de wereldgeschiedenis MET tekstballon** (zie pdf 100_data_power_lessons_sterke_vrouwen_kleurplaten te downloaden op barbarademunnynck.be/in-de-klas) en een minihandleiding 'Hoe geef je een slogan krachtig vorm?' (zelfde vindplaats)

Auteur Barbara De Munnynck verduidelijkt in deze leidraad de **gouden raad/power lesson die we van elke vrouw kunnen leren**.

Als leerkracht lees je het verhaal van elke vrouw voor aan de klas (5 minuten voorleestijd), je bespreekt de power lesson (klasgesprek 10 minuten), je verduidelijkt hoe de kinderen de tekstballon creatief kunnen invullen (demonstratie 10 minuten) en de klas gaat aan de slag (25 minuten of langer). Ofwel doe je dit voor elke vrouw apart, ofwel bespreek je de 7 historische heldinnen en laat je de kinderen kiezen welke vrouw/power lesson hen het meest aanspreekt. Achteraf is het leuk om alle kleurplaten met levensadvies te verzamelen op een 'Wall of Fame'. Het resultaat mag je altijd delen op Facebook of Instagram! #kleinewereldgeschiedenis #100grotedata #powerlessons

Over welke vrouwen en welke levenslessen gaat het?

Deze opdracht sluit aan bij 7 verhalen uit 'Een kleine wereldgeschiedenis in 100 grote data', Barbara De Munnynck & Isabelle Geeraerts, uitgeverij Pelckmans. Het gaat om de verhalen bij:

Datum 26 – min 30 – Cleopatra – Power lesson: Zwijg eens over mijn uiterlijk

Datum 29 – jaar 61 – Boudicca – Power lesson: Soms heb je niets te verliezen

Datum 39 – jaar 532 – Keizerin Theodora – Ik kan voor mezelf spreken

Datum 45 – jaar 1008 – Murasaki Shikibu – Ik ben anders, en dan?

Datum 67 – jaar 1621 – Ana Nzinga – Ik verzet me diplomatisch

Datum 79 – jaar 1828 – Manuela Sáenz – Het gaat niet over mijn man

Datum 89 – jaar 1893 – Kate Sheppard – Ik eis gelijke rechten

Vooraf: Is deze wereldgeschiedenis feministisch?

In traditionele geschiedenisboeken zijn vrouwen vaak ondervertegenwoordigd. Als tegenreactie verschijnen er vandaag boeken zoals 'Bedtijdverhalen voor rebelse meisjes', die vergeten vrouwen in de spotlights zetten. Deze boeken gaan alléén over vrouwen.

Dat is waardevol, maar 'Een kleine wereldgeschiedenis in 100 grote data' kiest een andere manier. Het boek wil de **klassieke mijlpalen** uit de geschiedenis weergeven met **3 bewuste correcties**: meer feminisme, meer respect voor niet-westerse culturen en geen verheerlijking van geweld.

Als auteur verkies ik een algemene geschiedenis **met** oog voor vrouwen(rechten) boven een exclusieve 'geschiedenis van sterke vrouwen'. (Net zoals ik algemene prijzen voor literatuur verkies boven prijzen voor boeken geschreven door vrouwen. Leestip voor de leerkracht: [dit opiniestuk!](#))

Ik heb mijn best gedaan om een herkenbare en hedendaagse wereldgeschiedenis te schrijven, feministisch en divers maar vooral: met haakjes naar vandaag. Daarmee bedoel ik dat ik bij de selectie van de 100 data vooral heb geprobeerd (zoals ik in [dit interview](#) uitleg): "om interessante historische momenten te bundelen die **tijdloos** zijn, of **algemeen menselijk**. Waar je vandaag nog iets aan hebt, of waar je uit kunt leren voor de toekomst. Het [verhaal van de Eiffeltoren](#) bijvoorbeeld, wat iets vertelt over hoe je kunt omgaan met negatieve feedback." Tot op zekere hoogte volgde ik mijn buikgevoel: "Waar zitten de boeiende verhalen, personen, gebeurtenissen? Welke momenten uit het verleden confronteren ons met gevoelens en (morele) vragen die ook vandaag nog spelen?" Ik zat niet de hele tijd genders of nationaliteiten te tellen.

Die insteek lichtte ik al toe in het [persbericht bij het boek](#): "Ik ben een feministe met drie dochters. Dat merk je aan de verteltoon, meer dan aan het aantal mannen of vrouwen in dit boek." Iemand als Napoleon krijgt een plaats in 'Een kleine wereldgeschiedenis', maar ik schrijf wel: "*In de ogen van zijn landgenoten is Napoleon dé man. Toch is het niet fraai, hoe hij kickt op macht. Ook zijn drang om te veroveren is ongezond.*" Ook dat is namelijk feminisme: 'toxic masculinity' benoemen en afwijzen. Je hoeft Napoleon niet te schrappen uit de geschiedenis of te vervangen door een vrouwelijke

tijdgenoot. Het essentiële is dat je hem kadert. Een feministische tekst kan over een man gaan, dat is duidelijk.

In de verhalen over sterke vrouwen in de ‘Kleine wereldgeschiedenis’ komen de uitdagingen waar vrouwen vroeger voor stonden (en vandaag voor staan) vaak expliciet ter sprake. Het is goed om hen extra aandacht te geven – vandaar dit creatieve pakket. De historische heldinnen geven prima levensadvies, voor àlle kinderen (m/v/x) in de klas.

1. Klasgesprek over Cleopatra, “Zwijg eens over mijn uiterlijk”

Datum 26 – min 30

Lees het verhaal ‘Het gevulde tapijt’ helemaal met de klas. Lees daarna de intro nog eens opnieuw:

Cleopatra is misschien wel de bekendste vrouw uit de geschiedenis. Over haar beautyrituelen doen de gekste roddels de ronde. Zo zou ze haar bad hebben gevuld met ezinnenmelk en haar gezicht gewassen met appelazijn. Maar laat ons de deur van haar badkamer netjes dichtlaten! Bij Julius Caesar vroeg toch ook niemand naar zijn tandenpoetsritueel?

KLASGESPREK:

Valt het jullie op dat in geschiedenisboeken (maar ook, bijvoorbeeld, in interviews in kranten of op tv) vaak op een andere manier over vrouwen wordt gesproken dan over mannen? Dat ze andere vragen krijgen om te beantwoorden?

Van vrouwen wordt vaak uitgebreid het uiterlijk beschreven, of hoe ze praten, hoe ze zich bewegen. Journalisten vragen naar hun beauty rituelen of favoriete kledingmerken of hoe ze omgaan met het feit dat ze niet meer jong zijn. Alsof vrouwen wel indrukwekkende dingen mogen doen, zolang ze maar niet vergeten dat ze ook mooi en aantrekkelijk moeten blijven.

Van mannen wordt verteld welke studies ze hebben gedaan, wat ze presteren. Bij hen zijn hun daden en ideeën belangrijker dan hun haarkleur. Dat zou bij iedereen zo moeten zijn!

Een geschiedenisboek (of de sportpagina’s in de krant, de verslaggeving van een politieke ontmoeting...) is geen schoonheidswedstrijd. We zouden erop moeten letten dat we getalenteerde personen (m/v/x) de ruimte geven om te tonen wat ze kunnen of om hun boodschap te brengen. Zonder ons te laten afleiden door hun uiterlijk.

Bespreking groepsfoto van politieke leiders: het is niet omdat de vrouwen door hun kleding en kapsel meteen opvallen in een groep mannen, dat dit een gespreksthema moet zijn. Er zijn verschillen tussen mensen, laat die gewoon bestaan.

TIP: Lees ook de aanzet voor het klasgesprek over Manuela Saéñz, de 6e sterke vrouw in dit pakket. Ook haar levensles (“Het gaat niet over mijn man”) gaat over de manier waarop de buitenwereld naar vrouwen kijkt en de andere vragen die aan vrouwen worden gesteld.

2. Klasgesprek over Boudica, “Soms heb je niets te verliezen”

Datum 29 – jaar 61

Lees het verhaal ‘Boudica’ helemaal met de klas. Lees daarna de intro nog eens opnieuw:

Het is erg om het te moeten zeggen, maar in de oudheid was je maar beter een jongen dan een meisje. Jongens kregen meer kansen, meer vrijheid en beter onderwijs. Vrouwen hadden minder rechten dan mannen. Een Romein die boos was op zijn echtgenote, kon haar zomaar als slavin verkopen: dat was niet tegen de wet.

Klasgesprek: Boudica is een Keltische vrouw die in contact komt met de Romeinen. Hun wetten zijn behoorlijk vrouwonvriendelijk. Boudica zoekt een compromis en doet een voorstel om de erfenis van haar man te verdelen. De Romeinen reageren met geweld. Wat kan Boudica doen om zichzelf en haar dochters te beschermen? Denk je dat ze gelooft dat ze het kan halen tegen de Romeinen? Waarom komt ze dan toch in opstand? (kennismaking met het concept ‘de moed der wanhoop’ – cfr.

verhaal 'Het vierde vliegtuig', bij het jaar 2001 – beseffen dat je jezelf niet kunt redden/jezelf niet van onrechtvaardigheid kunt bevrijden en tóch in actie komen, voor een hoger ideaal/de toekomstige generaties) Wie in de klas kent nog situaties waarin mensen met 'de moed der wanhoop' handelden? Voor welke idealen is het waard om te strijden?

Eventueel: Waar wonen de Boudica's vandaag? Welke bevolkingsgroepen hebben geen rechten en worden gewelddadig onderdrukt? Bieden zij weerstand? (bv vrouwen in Afghanistan, homo's in Rusland, etnische minderheden in China...)

TIP: Bespreek het verhaal van Boudica samen met het verhaal van Ana Nzinga (verhaal 67 in het boek, bij het jaar 1621 en de 5^e heldin in dit creatieve pakket). Hoe ga je als onderdog om met onrechtvaardigheid? Is geweld ooit een oplossing? Wat is diplomatie?

3. Klasgesprek over Keizerin Theodora, "Ik kan voor mezelf spreken"

Datum 39 – jaar 532

Lees het verhaal 'Theodora buigt niet' helemaal met de klas. Lees daarna het eerste weetje opnieuw:

De geschiedschrijver Procopius schreef twee versies van de biografie van Justinianus en Theodora. De officiële versie is heel positief. De geheime variant, die 1000 jaar later opdook, staat bol van de verwijten. Het lijkt erop dat Procopius gaandeweg ruzie kreeg met z'n opdrachtgevers en wraak wou nemen met een sensationeel 'achter de schermen'-verhaal.

Klasgesprek: Keizerin Theodora heeft lang een slechte reputatie gehad door de geheime, zeer negatieve biografie van Procopius. Die geschiedschrijver was ook niet mals voor keizer Justinianus, maar zijn ergste verwijten waren toch voor Theodora. Alsof de mannelijke schrijver net iets meer sympathie of begrip had voor de mannelijke keizer... Procopius vond dat keizer Justinianus onder de slechte invloed stond van de 'verschrikkelijke' keizerin Theodora...

Het is gevaarlijk wanneer iemand die helemaal anders is dan jij jouw verhaal vertelt. Het kan zijn dat deze persoon/journalist/geschiedschrijver een verdraaide versie van de feiten geeft – omdat ze jou niet kennen of niet begrijpen of omdat ze vooroordelen hebben.

Vandaag vinden wij het belangrijk dat diverse groepen (vrouwen, mensen van kleur, LGBTQ+) zélf hun verhaal mogen vertellen. Dat was lang niet vanzelfsprekend. Er is heel lang geschiedenis geschreven door westerse, witte mannen. Dat zorgde ervoor dat er op een bepaalde manier over vrouwen werd geschreven ('het zwakke geslacht') of over niet-Europese volkeren (die dan 'primitief' werden genoemd, alsof ze géén cultuur hadden omdat ze de Europese cultuur niet kenden). Een tekst weerspiegelt vaak heel sterk het wereldbeeld van de schrijver! Daarom is het zo belangrijk dat elke bevolkingsgroep z'n stem kan laten horen.

Wist je dat de eerste vrouwelijke geschiedschrijver Anna Komnene was (zie verhaal 48, bij het jaar 1095, 'Kruistocht in slakkengang')? Voor de 11^e eeuw waren het altijd mannen die over vrouwen schreven, met alle mogelijke misverstanden en vooringenomenheden...

4. Klasgesprek over Murasaki Shikibu - “Ik ben anders, en dan?”

Datum 45 – jaar 1008

Lees het verhaal ‘Het buitenbeentje’ helemaal met de klas. Lees daarna deze zin opnieuw:

Murasaki is een buitenbeentje, maar keizerin Shoshi vindt dat verfrissend.

Klasgesprek: Jonge kinderen hebben meestal een hechte band met hun gezin en familie. Maar hoe ouder ze worden (en zeker in de puberteit), hoe belangrijker vriendschappen met leeftijdsgenoten worden. Veel jongeren vinden het belangrijk om populair te zijn, goed in de groep te liggen, erbij te horen – en vaak betekent dat dan: ‘om te zijn zoals iedereen’.

Algemene vraag: Waarin verschilt Murasaki van de Japanse meisjes in haar buurt? (Ze leert Chinees, ze houdt van poëzie, ze komt van het platteland, ze trouwt op wat oudere leeftijd, ze is het mikpunt van spot maar trekt het zich niet aan.) Wie heeft respect voor Murasaki’s bijzondere eigenschappen? (De keizerin!)

Persoonlijke vraag: Waarin verschil jij (= elk kind in de klas) van de rest van de groep? Hoe reageren de anderen hierop? Wat vind je van die reacties? Zou je liever zijn zoals iedereen of ben je tevreden met hoe je bent?

Als je later volwassen bent, is de kans groot dat je bijzondere trekjes of je ‘anders-zijn’ juist je troef wordt. Op de werkvloer, bijvoorbeeld, zijn er verschillende persoonlijkheden nodig om verschillende jobs goed te doen. Mensen met wat meer levenservaring zien de rijkdom van verschillen en zijn blij met diversiteit. Maar waarom zou je als kind of jongere al niet de houding van keizerin Shoshi (en Murasaki zelf) aannemen? Waardeer verschillen, bij jezelf en bij anderen.

5. Klasgesprek over Ana Nzinga - “Ik verzet me diplomatisch”

Datum 67 – jaar 1621

Lees het verhaal ‘Een stoel voor Ana Nzinga’ met de hele klas. Lees deze fragmenten opnieuw:

(...) Ana weet perfect welke boodschap ze wil brengen: “Mijn volk is gelijkwaardig aan dat van jullie. Je moet ons zien als partner, niet als ondergeschikte. We kunnen samenwerken, maar zullen geen belasting betalen aan jullie.” (...) De Portugezen zijn onder de indruk. De zus van de koning van Ndongo denkt snel en handelt slim. Bovendien praat ze met hen in hun eigen taal – als kind heeft Ana Portugees geleerd van een missionaris. Ze is zelfs bereid om zich tot het christendom te bekeren! Met deze vrouw kunnen ze onderhandelen. Aan het einde van de middag is het vredesverdrag klaar. Ndongo moet geen belasting betalen. En de Portugezen zullen minder mensen verschepen naar hun kolonies in Brazilië, om daar als slaven te werken in de mijnen of op suikerrietplantages. Ana Nzinga heeft het diplomatisch aangepakt. Ze heeft de rechten van haar volk verdedigd.

Klasgesprek: Zie je gelijkenissen tussen Ana Nzinga en Boudica (= twee royals die te maken krijgen met vreemde heersers op hun eigen terrein – bij Boudica de Romeinen, bij Ana de Portugezen. Deze buitenlanders gebruiken geweld – bij Boudica tegen vrouwen, bij Ana tegen de bevolking die tot slaaf wordt gemaakt). Boudica beslist dat ze niets te verliezen heeft en reageert met geweld. Wat doet Ana

Nzinga? (ze zegt duidelijk maar beleefd wat ze wil, ze komt haar gesprekspartner tegemoet: ze praat in hun taal en bekeert zich tot hun geloof, ze is bereid te onderhandelen en een compromis te sluiten)

Betekenis van het woord 'diplomatie': "Diplomatie is het overleg (of gesprek) tussen vertegenwoordigers van (minstens) twee verschillende landen. Een diplomatisch gesprek wil conflicten voorkomen, problemen oplossen of een samenwerking opzetten rond belangrijke thema's zoals het klimaat, vrede, mensenrechten..."

Meer achtergrond: Wikipedia <https://nl.wikipedia.org/wiki/Diplomatie> of Nederlandse website <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/het-werk-van-bz-in-de-praktijk/weblogs/2022/wat-is-diplomatie-wat-doen-diplomaten>

Wat is het gevolg van geweld? (Slachtoffers: doden en gewonden – zowel militairen als burgers. Vernieling: van huizen, straten, gebouwen, bedrijven – dakloosheid, werkloosheid, onveiligheid... ellende)

Daarom is het zo belangrijk dat diplomatieke gesprekken slagen en geweld geen kans krijgt of zo snel mogelijk stopt. Klasgesprek: waar zijn vandaag diplomatieke gesprekken aan de gang (bv. Israël – Gaza)? Wat willen de verschillende partijen? Wat maakt het overleg moeilijk?

6. Klasgesprek over Manuela Saéñz – “Het gaat niet over mijn man”

Datum 79 – jaar 1828

Lees het verhaal 'Momentje, zegt Manuela' met de hele klas. Lees de intro opnieuw:

Manuela Sáenz kreeg rare bijnamen van haar beroemde lief, Simon Bolívar. Eerst noemde hij haar 'de zoete zottin'. Wat later 'la Libertadora del Libertador'. Dat klinkt goed in het Spaans. In elk geval beter dan in vertaling: Manuela, 'de bevrijdster van de bevrijder'. Jakkies!

Welke taal je ook spreekt, je voelt (of ruikt) meteen dat er een geurtje zit aan die bijnaam. Het is alsof we Manuela niet hoeven te kennen om wie ze is, maar om wat ze voor een man heeft gedaan. Vrouwen in geschiedenisboeken krijgen te vaak zo'n rol in de schaduw.

Klasgesprek: Weet je nog waar we bij Cleopatra over spraken? In geschiedenisboeken (maar ook, bijvoorbeeld, in kranten of op tv) wordt vaak met een andere bril gekeken naar vrouwen dan naar mannen. Als je vrouwen altijd aanspreekt over hun uiterlijk, geef je eigenlijk het signaal dat ze hier aandacht aan moeten besteden, dat het belangrijk is. Terwijl je aan een wetenschapper of minister (m/v/x) beter een wetenschappelijke of politieke vraag stelt, natuurlijk.

Er is nog een tweede onderwerp waar vrouwen (zoals Manuela Saéñz) altijd meer vragen over krijgen dan mannen: hun persoonlijke of sociale relaties. Zeker in geschiedenisboeken of oude kranten lees je vaak over vrouwen als over de 'echtgenote van', 'dochter van', 'moeder van' – alsof ze zelf niet interessant genoeg zijn en lezers pas interesse krijgen in een vrouw wanneer die aan een interessante man kan worden gelinkt. Niet doen! Verdiep je liever in de vrouw (nee, de persoon) zelf.

En nog iets om op te letten. Vandaag krijgen vrouwelijke muzikanten, onderzoekers, kunstenaars en bedrijfsleiders nog veel vaker de vraag dan hun mannelijke collega's "hoe ze hun werk en de zorg voor hun gezin combineren". Alsof het zorgen voor kinderen of zieken toch vooral een taak voor vrouwen is. Ook best seksistisch.

7. Klasgesprek over Kate Sheppard – “Ik eis gelijke rechten”

Datum 89 – jaar 1893

Lees het verhaal ‘Een trage primeur’ helemaal met de klas. Lees dit fragment opnieuw:

Eind 19e eeuw mogen vrouwen niet stemmen voor het parlement. In geen énkél land met zelfbestuur ter wereld. Kate Sheppard wil de primeur binnenhalen voor Nieuw-Zeeland. In haar afgelegen paradijs geeft ze ijverig lezingen. Ze schrijft krantenartikels en organiseert drie petitie's op rij, goed voor 60.000 handtekeningen. Ze voert de druk op, tot politici op 19 september 1893 ein-de-lijk het kiesrecht voor vrouwen opnemen in de Nieuw-Zeelandse wet. (...) In de loop van de 20ste eeuw voerden alle landen, behalve Vaticaanstad, het vrouwenkiesrecht in. Sommige deden dat snel (Noorwegen, 1913 en Brazilië, 1932). Andere volgden later (Frankrijk, 1944 en China, 1949) of hadden veel tijd nodig (Liechtenstein, 1984 en Eritrea, 1997). In landen als Kenia, Nigeria, Egypte, Afghanistan en Brunei is het vandaag niet zeker dat vrouwen hun kiesrecht veilig kunnen uitoefenen.

Klasgesprek: Jullie groeien vandaag op in België (of Nederland), een democratisch land waar mannen /vrouwen/mensen ongeacht hun gender gelijke rechten hebben. De kans is groot dat jullie moeders (en grootmoeders?) konden studeren, werk hebben dat ze leuk vinden, alleen met de auto rondrijden, de kleding dragen die ze willen. Misschien lachen jullie om deze opsomming. Is dat allemaal niet vanzelfsprekend?

Nee, dus. In landen als Nigeria, Egypte en Afghanistan hebben vrouwen vandaag veel rechten die wij vanzelfsprekend vinden **niet**. En je schrikt misschien als je hoort wanneer Belgische vrouwen bepaalde rechten kregen. (Meer achtergrond: rosavzw.be)

1864: eerste middelbare school voor meisjes in België

1880: eerste vrouwelijke studenten aan Belgische universiteit

1948: Belgische vrouwen krijgen stemrecht

1956 (NL) en 1958 (BE): Getrouwde vrouwen mogen een bankrekening hebben, blijven werken en zonder hun man op reis (<https://historiek.net/vrouwen-tot-1956-handelingsonbekwaam/15127/>)

1957 – 1966 en 1968: de drie mijlpalen in de strijd voor gelijk loon in België

1973: vrije toegang tot voorbehoedsmiddelen (daarvoor konden vrouwen niet zelf beslissen hoeveel kinderen ze wilden)

Denk hier eens over na:

- Als je 65 jaar geleden (in 1959) werd geboren dan werd je moeder minder betaald dan een man voor hetzelfde werk en had ze geen vrije toegang tot voorbehoedsmiddelen
- Als je 100 jaar geleden (in 1924) werd geboren, dan had je moeder geen stemrecht en (als ze getrouwd was met je vader) ook geen betaalde job en geen eigen bankrekening.
- Als je 200 jaar geleden (in 1824) werd geboren, dan kon je naar geen enkele middelbare school.
- In ‘Een kleine wereldgeschiedenis in 100 grote data’ heb je gelezen over 5500 jaar menselijke geschiedenis. Belgische vrouwen hebben alle rechten uit het lijstje hierboven nog maar 50 jaar (dat is minder dan 1% van de besproken geschiedenis).